

اشتغال و چالش‌های آن

شبح بیکاری

برنامه چهارم توسعه، قرار بود نرخ بیکاری در پایان سال پنجم اجرای برنامه به ۸/۴ درصد کاهش یابد که این گونه نشد. در این بین، اگر چه دولت نهم در سال ۸۶ نرخ بیکاری را معادل ۹/۹ درصد عنوان کرد، اما بررسی کارشناسان اقتصادی نشان می‌دهد به دلیل افزایش ورود نیروی کار در سال‌های تصدی دولت نهم، نرخ بیکاری نه تنها کاهش نیافته، بلکه روندی افزایشی را تجربه نموده است.

در غیبت بخش خصوصی

علاوه بر موارد فوق، تحلیل‌های نهادها و سازمان‌های بین‌المللی به گونه‌ای است که وضعیت اشتغال ایران را مناسب توصیف نمی‌کنند. به عنوان مثال، صندوق بین‌المللی پول (IMF)، نرخ بیکاری سال ۲۰۱۰ ایران را ۲۳ درصد پیش‌بینی کرده است. این مسأله از آن جهت اهمیت دارد که بدانیم مباحثی همچون اشتغال در طول زمان بهبود می‌یابند و به طور حتم نمی‌توان نسخه‌ای تجویز کرد که یک شبه، زمینه بهبود اقتصادی، رونق سرمایه‌گذاری و به تبع آن اشتغال‌زایی فراهم شود. از سوی دیگر، با وقوع بحران اقتصادی و کاهش درآمدهای نفتی، با وقفه‌ای تقریباً دو ساله کشورمان با رکود سرمایه‌گذاری مواجه شده و چون رونق سرمایه‌گذاری، از سرشاخه‌های رشد اشتغال در کشور محسوب می‌شود، وضعیت بازار کار هم به تبع رکود، با اختلال مواجه گردیده است. البته در این بین نباید معضلات بین‌المللی و روابط کساد دیگر کشورها را با ایران از یاد ببریم. در حال حاضر به دلیل سیاست‌های تحریمی غرب، جذب سرمایه‌گذار خارجی بسیار کند صورت می‌گیرد. بخش خصوصی هم که مهمترین موتور محرکه اقتصاد است، به دلیل انحصارات دولتی عملاً از کار بازمانده و تنها در زمان‌هایی معدود - آن هم هنگامی که اندک پولی به اقتصاد دولتی تزریق شده - کمی به تکاپو افتاده است. در غیر این صورت، بخش خصوصی کارایی چندانی در کنترل بحران‌هایی چون تشدید بیکاری نداشته است.

در حال حاضر، هیچ گونه پیش‌بینی مثبتی که نشان از افزایش سرمایه‌گذاری و بهبود اقتصادی و متعاقباً رشد اشتغال در کشور داشته باشد، وجود ندارد. از همین رو، شبح بیکاری به خصوص در قشر جوان، بیش از گذشته اقتصاد داخلی را تهدید می‌کند. علاوه بر این، دستمزدهای حقیقی بسیار اندک فعلی، جدا از کاهش بهره‌وری، سلامت جسمی و روحی نیروی کار را به دلیل چند شغله بودن در معرض خطرات جدی قرار داده‌اند. به طور حتم، عدم چاره‌اندیشی برای کنترل بیکاری، سلامت اقتصادی و اجتماعی جامعه را با خطرهای دیگری مواجه می‌کند که کمتر مورد توجه مسئولان قرار گرفته است. ■

با وضع موجود سرمایه‌گذاری و تولید در کشور ما، صندوق بین‌المللی پول نرخ ۲۳ درصد بیکاری را برای آینده ایران بعید نمی‌داند.

بیکاری جوانان به عنوان یکی از مهمترین معضلات اقتصادی و اجتماعی ایران، همچنان رو به افزایش است. بر اساس آمارهای رسمی، تعداد بیکاران ایران بین ۳ تا ۳/۵ میلیون نفر است، اما کارشناسان حوزه آمار، شمار بیکاران را بیش از ۴ میلیون نفر برآورد می‌کنند. به علاوه، هر ساله دست کم ۸۰۰ هزار نفر وارد بازار کار ایران می‌شوند، در حالی که بازار توانایی پاسخگویی به این حجم از متقاضیان کار را ندارد. برای این منظور، دولت طی دو سال گذشته حجم زیادی از منابع بانکی را به سمت بنگاه‌های زودبازده هدایت کرده، بلکه بتواند از فشار روز افزون بیکاری بکاهد. اما برآوردهای رسمی نشان می‌دهند که تلاش دولت تأثیر چندانی بر کاهش نرخ بیکاری نداشته است. بر اساس گزارش‌های بانک جهانی، حدود ۷۰ درصد هرم جمعیتی ایران زیر ۳۵ سال قرار دارند. مرکز آمار ایران هم میزان بیکاری جوانان را ۲۱/۸ درصد اعلام کرده که تقریباً دو برابر نرخ متوسط کل بیکاری در کشور است. به این مطلب هم باید توجه کرد که نرخ بیکاری در استان‌های مختلف کشور متفاوت بوده و این نرخ در استان‌های مرز نشین از دیگر نقاط ایران بالاتر است. به عنوان نمونه، نرخ بیکاری در استان کردستان ۲۵ درصد، سیستان و بلوچستان ۳۵ درصد، خراسان جنوبی ۱۸ درصد، کرمانشاه ۲۶ درصد، لرستان و کهگیلویه و بویراحمد هم به ترتیب معادل ۳۴ و ۱۵/۱ درصد می‌باشد.

به واقعیت نزدیک باشد. از سوی دیگر، اگر طی سه سال اخیر به طور میانگین در هر سال یک میلیون شغل ایجاد می‌شد، آنگاه مسئولان می‌توانستند روند بیکاری را کاهش می‌دهند، اما طبق گفته معاون وزیر کار از طریق اصلی‌ترین طرح اشتغال‌زایی دولت - یعنی بنگاه‌های زودبازده - تنها سالی ۴۰۵ هزار شغل ایجاد و تثبیت شده است که این آمار، نرخ بیکاری را به ۱۰/۴ درصد (بر اساس آخرین آمار گزارش شده مرکز آمار) کاهش داده و ادعای مسئولان را مبنی بر ایجاد سالانه یک میلیون و ۲۰۰ هزار فرصت شغلی با ابهام مواجه می‌کند.

بنگاه‌های زودبازده و نرخ بیکاری

رییس جمهور، روز چهارشنبه ۱۸ فروردین در یک برنامه تلویزیونی اعلام کرد که با اجرای طرح بنگاه‌های زودبازده، نرخ بیکاری سه درصد کاهش یافته و با ادامه این روند، ظرف سه الی چهار سال آینده، نرخ بیکاری در کشور به ۵ درصد می‌رسد. اما خود آمارهای دولتی نشان می‌دهند که طرح بنگاه‌های زودبازده سالانه رقمی کمتر از ۵۰۰ هزار شغل ایجاد کرده است. از سوی دیگر، وزیر پیشین کار ایجاد ماهانه ۱۰۰ هزار فرصت شغلی را حداقل نیاز کشور و در برنامه چهارم توسعه، ایجاد سالانه ۹۰۰ هزار فرصت شغلی (ماهانه ۷۵ هزار فرصت شغلی) را هدف برنامه خوانده بود. بر اساس پیش‌بینی

بیکاری جوانان به عنوان یکی از مهمترین معضلات اقتصادی و اجتماعی ایران، همچنان رو به افزایش است. بر اساس آمارهای رسمی، تعداد بیکاران ایران بین ۳ تا ۳/۵ میلیون نفر است، اما کارشناسان حوزه آمار، شمار بیکاران را بیش از ۴ میلیون نفر برآورد می‌کنند. به علاوه، هر ساله دست کم ۸۰۰ هزار نفر وارد بازار کار ایران می‌شوند، در حالی که بازار توانایی پاسخگویی به این حجم از متقاضیان کار را ندارد. برای این منظور، دولت طی دو سال گذشته حجم زیادی از منابع بانکی را به سمت بنگاه‌های زودبازده هدایت کرده، بلکه بتواند از فشار روز افزون بیکاری بکاهد. اما برآوردهای رسمی نشان می‌دهند که تلاش دولت تأثیر چندانی بر کاهش نرخ بیکاری نداشته است. بر اساس گزارش‌های بانک جهانی، حدود ۷۰ درصد هرم جمعیتی ایران زیر ۳۵ سال قرار دارند. مرکز آمار ایران هم میزان بیکاری جوانان را ۲۱/۸ درصد اعلام کرده که تقریباً دو برابر نرخ متوسط کل بیکاری در کشور است. به این مطلب هم باید توجه کرد که نرخ بیکاری در استان‌های مختلف کشور متفاوت بوده و این نرخ در استان‌های مرز نشین از دیگر نقاط ایران بالاتر است. به عنوان نمونه، نرخ بیکاری در استان کردستان ۲۵ درصد، سیستان و بلوچستان ۳۵ درصد، خراسان جنوبی ۱۸ درصد، کرمانشاه ۲۶ درصد، لرستان و کهگیلویه و بویراحمد هم به ترتیب معادل ۳۴ و ۱۵/۱ درصد می‌باشد.

کارشناسان اقتصادی بر این باورند که ایران برای این که بتواند بیکاری را کنترل و نرخ آن را کاهش دهد، باید سالانه بیش از یک میلیون شغل ایجاد کند، در حالی که در طول سال‌های اخیر، میزان مشاغل ایجاد شده در کشور از ۵۵۰ هزار فراتر نرفته است. طبق گفته‌های وزیر کار و تحلیل کارشناسان حوزه کار و امور اجتماعی، هر چند در برنامه چهارم توسعه پیش‌بینی می‌شد با ایجاد سالانه ۹۵۰ هزار شغل، نرخ